

Ο Μ. Κωνσταντίνος (μέσα από μια Ομιλία του) και η αγ. Ελένη

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Σε κάποιο απροσδιόριστο χρόνο και χώρο στην Ανατολή, ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Α απηύθυνε το Λόγο του περί 'Τῶν ἁγίων συλλόγῳ' είτε στα Ελληνικά είτε στα Λατινικά '*Oratio ad sanctorum coetum*'. Πρόκειται για μια εκτεταμένη ομιλία όχι και τόσο ενδιαφέρουσα. Ωστόσο επειδή την έκανε ο ίδιος ο αυτοκράτορας, ήταν επόμενο κάποιος από πολιτικής απόψεως, και εφόσον καθόταν στις πρώτες σειρές, να προσποιηθεί ότι την έβρισκε ενδιαφέρουσα ή τουλάχιστον να προσπαθήσει ότι μένει ξύπνιος.

Στο ΧΧ (από τα ΧΧVI) κεφάλαια, ο αυτοκράτορας αναφέρεται στον Τέταρτο Διάλογο του Βιργίλιου και εξηγεί την παρομοίωση που δίνει ο ποιητής εκεί, εξομοιώνοντας την Τροία με τον κόσμο και τον Αχιλλέα με τον Χριστό, που πολεμά ενάντια στο κακό. (Ο Δίδυμος ο Αλεξανδρεύς προχώρησε ακόμα περισσότερο και όχι μόνο εξίσωσε τον Αχιλλέα με τον Χριστό αλλά και τον Έκτορα με τον διάβολο). Θα έλεγα ότι αυτή δεν είναι μια παρομοίωση με την οποία νιώθουμε σήμερα άνετα. Ο Αχιλλέας του Ομήρου παρουσιάζεται ως ευερέθιστος και εγωκεντρικός ή τουλάχιστον κάποιος που είχε αναπτύξει μια υπερβολική αίσθηση της προσωπικής του τιμής. Ο Χριστός δίδαξε τη μη βία και ήταν αρκετά ταπεινός ώστε να πεθάνει πάνω στο Σταυρό για μας, όπως σωστά αναφέρει ο Κωνσταντίνος στην πρώτη κιόλας πρόταση της ομιλίας του.

Εκτός από αυτήν την ομιλία υπάρχει και ακόμα μία καλά γνωστή σύνδεση του Αχιλλέα με τον Χριστό- κατ' ακρίβειαν του Διονύσου, του Αχιλλέα, του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Χριστού. Πρόκειται για μια καλλιτεχνική σύνθεση του πρώτου λουτρού ενός θεού ή ήρωα, που πέρασε στην Χριστιανική κουλτούρα ως η εικόνα της Γεννήσεως του Χριστού.

Τι μπορεί κανείς να σκεφτεί για όλ' αυτά; Πιστεύω ότι κάποιος δεν μπορεί να πιστέψει το πολυχρησιμοποιημένο επιχείρημα ότι ο Χριστιανισμός είναι μόνο μια συνέχεια των ειδωλολατρικών πεποιθήσεων και των εικόνων απλώς σε άλλη μορφή. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις, ο Κωνσταντίνος ήταν ένας Χριστιανός εκ πεποιθήσεως, ίσως και πολύ νωρίτερα απ' ότι ήταν ασφαλές γι' αυτόν να δημοσιοποιήσει την πίστη του. Εξάλλου έζησε στην αυλή του Διοκλητιανού για λίγο, ίσως κάτω από ένα είδος ομηρίας που θα διασφάλιζε την αφοσίωση του πατέρα του σ' αυτόν.

Μια πιο πιθανή εξήγηση είναι ίσως το γεγονός ότι η αφήγηση του Ευαγγελίου είναι τόσο εντυπωσιακά παράξενη που όλοι κατά καιρούς αγωνίστηκαν να την καταστήσουν με κάποιο τρόπο πιο προσιτή. Επομένως, ναι μεν η απεικόνιση της Θεοτόκου καθήμενης σε θρόνο έχει φανερές ομοιότητες με τη θεά Ρώμη, που μπορεί και να σημαίνει ότι έχει βασιστεί σε τέτοιες απεικονίσεις, αλλά αυτό απέχει πολύ από τον τρόπο που παρουσιάζεται η Θεοτόκος στα Ευαγγέλια. Επομένως φαίνεται αυτή η περίπτωση να είναι περισσότερο θέμα εκπολιτισμού του Χριστιανικού μηνύματος ώστε να γίνει πιο κατανοητό εκτός των συνόρων των Αγίων Τόπων του πρώτου αιώνα.

Ο Κωνσταντίνος απευθυνόταν στον ταραχώδη κόσμο των τελευταίων χρόνων της Αρχαιότητας και το κεντρικό μήνυμα της ομιλίας του ήταν η υπεροχή του μονοθεϊσμού έναντι του ειδωλολατρικού πολυθεϊσμού. Ωστόσο ήταν και αυτός μέρος αυτού του κόσμου. Είχε μαθητεύσει στα Λατινικά και τα Ελληνικά και όπως πολλοί από τους συγχρόνους του, είχε μία κοσμοπολίτικη άποψη για τον τότε κόσμο. Είναι πιθανόν να πίστευε ότι με το να δημοσιοποιήσει κάποιες από τις γνώσεις του θα έδινε μια θεμελιώδη ώθηση στην αγόρευσή του.

Όταν κάποιος εντρυφήσει στη ζωή του Κωνσταντίνου, βρίσκει πάντοτε αναφορά στη μητέρα του, την Αγία Ελένη από τη Βιθυνία, που ήταν κατώτερης τάξης. Ο άγιος Αμβρόσιος αναφέρεται σ' αυτήν ως 'βοηθό σε κάποιο πανδοχείο'. Και αυτή είναι η πραγματικότητα. Ωστόσο αν αναλογιστούμε τις ιδιαίτερες συνθήκες γύρω από τη ζωή της, τότε είναι ξεκάθαρο ότι η Ελένη ήταν μια αξιόλογη γυναίκα. Προκάλεσε και διατήρησε την προσοχή ενός νεαρού Ιλλυριού στρατιωτικού, του Κωνσταντίνου του Χλωρού, ο οποίος ήταν φανερά και ικανός και φιλόδοξος (αφού

έγινε και συμβασιλέας), στο σημείο να την παντρευτεί και να μείνει μαζί της μέχρι που ζήτησε διαζύγιο είκοσι χρόνια αργότερα για πολιτικούς λόγους.

Υπάρχει και η άποψη ότι ο Κωνστάντιος και η Ελένη δεν ήταν σύζυγοι νομικά, αλλά δεδομένης της αποδοχής που είχε ο Κωνσταντίνος ως νόμιμος διάδοχός του, και η άνοδος της Ελένης στο αξίωμα της Αυγούστας, αυτή η εκδοχή δεν φαίνεται να ευσταθεί. Όταν συναντήθηκαν, ο Κωνστάντιος είχε εκστρατεύσει στην Μικρά Ασία και είχε αρχίσει να αποκτά φήμη. Θα μπορούσε να διάλεγε την καλύτερη νύφη από τις πιο αριστοκρατικές οικογένειες. Τέτοιος γάμος θα του προσέφερε πλούτη και επιρροή που θα προωθούσε την καριέρα του. Ωστόσο η Ελένη, η φτωχή θυγατέρα ενός πανδοχέα, είχε κάτι που έκανε τον Κωνστάντιο (ο οποίος θα έπρεπε να ήταν καλός γνώστης χαρακτήρων δεδομένης της θέσης και των φιλοδοξιών του) να την παντρευτεί και να την κρατήσει μαζί του ακόμα και στις εκστρατείες του. Τι ήταν αυτό δεν θα το μάθουμε ποτέ, αλλά οι συνθήκες του γάμου μ' ένα μελλοντικό αυτοκράτορα είναι αρκετές για να αποδείξουν ότι πρέπει να ήταν από μόνη της πολύ εντυπωσιακή.

Μετάφραση: Φιλοθέη